

I.

(Zakonodavni akti)

DIREKTIVE

DIREKTIVA (EU) 2016/343 EUROPSKOG PARLAMENTA I VIJEĆA

od 9. ožujka 2016.

o jačanju određenih vidova pretpostavke nedužnosti i prava sudjelovati na raspravi u kaznenom postupku

EUROPSKI PARLAMENT I VIJEĆE EUROPSKE UNIJE,

uzimajući u obzir Ugovor o funkcioniranju Europske unije, a posebno njegov članak 82. stavak 2. točku (b),

uzimajući u obzir prijedlog Europske komisije,

nakon prosljeđivanja nacrtu zakonodavnog akta nacionalnim parlamentima,

uzimajući u obzir mišljenje Europskoga gospodarskog i socijalnog odbora ⁽¹⁾,

nakon savjetovanja s Odborom regija,

u skladu s redovnim zakonodavnim postupkom ⁽²⁾,

budući da:

- (1) Načelo pretpostavke nedužnosti i pravo na pošteno suđenje utvrđeni su u člancima 47. i 48. Povelje o temeljnim pravima Europske unije (Povelja), članku 6. Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda (EKLJP), članku 14. Međunarodnog pakta o građanskim i političkim pravima (MPGPP) i članku 11. Opće deklaracije o ljudskim pravima.
- (2) Unija je za cilj postavila održavanje i razvoj područja slobode, sigurnosti i pravde. U skladu sa zaključcima predsjedništva Europskog vijeća u Tampereu od 15. i 16. listopada 1999., a posebno njihove točke 33., veće uzajamno priznavanje presuda i drugih sudskih odluka i potrebno usklađivanje zakonodavstva olakšalo bi suradnju među nadležnim tijelima te sudsku zaštitu pojedinačnih prava. Načelo uzajamnog priznavanja trebalo bi stoga postati temelj pravosudne suradnje u građanskim i kaznenim stvarima u Uniji.
- (3) U skladu s Ugovorom o funkcioniranju Europske unije (UFEU), pravosudna suradnja u kaznenim stvarima u Uniji trebala bi se temeljiti na načelu uzajamnog priznavanja presuda i drugih sudskih odluka.

⁽¹⁾ SL C 226, 16.7.2014., str. 63.

⁽²⁾ Stajalište Europskog parlamenta od 20. siječnja 2016. (još nije objavljeno u Službenom listu) i Odluka Vijeća od 12. veljače 2016.

- (4) Temeljna pretpostavka za provedbu tog načela počiva na povjerenju država članica u kaznenopravne sustave drugih država članica. Stupanj primjene načela uzajamnog priznavanja uvelike ovisi o nizu parametara koji uključuju mehanizme za zaštitu prava osumnjičenika ili optuženika i zajedničke minimalne standarde potrebne radi olakšavanja primjene tog načela.
- (5) Iako su države članice ugovorne strane EKLJP-a i MPGPP-a, iskustvo je pokazalo da to samo po sebi ne omogućuje dovoljan stupanj povjerenja u kaznenopravne sustave drugih država članica.
- (6) Vijeće je 30. studenoga 2009. donijelo rezoluciju za smjernice za jačanje postupovnih prava osumnjičenika ili optuženika u kaznenom postupku ⁽¹⁾ („Smjernice”). Smjernice se, uz primjenu postupnog pristupa, pozivaju na donošenje mjera vezanih za pravo na prevođenje i usmeno prevođenje (mjera A), pravo na informacije o pravima i razlozima optužbe (mjera B), pravo na pravne savjete i pravnu pomoć (mjera C), pravo na komuniciranje s rodbinom, poslodavcima i konzularnim tijelima (mjera D) te posebnu zaštitu za osumnjičenike ili optuženike koji su ranjive osobe (mjera E).
- (7) Europsko vijeće je 11. prosinca 2009. pozdravilo Smjernice i uključilo ih u Stockholmski program – Otvorena i sigurna Europa koja služi svojim građanima i štiti ih ⁽²⁾ (točka 2.4.). Europsko vijeće naglasilo je da su smjernice nepotpune i pozvalo Komisiju da istraži daljnje elemente minimalnih postupovnih prava osumnjičenika i optuženika te da procijeni treba li riješiti druga pitanja, primjerice pretpostavku nedužnosti, radi promicanja snažnije suradnje u tom području.
- (8) Do danas su na temelju Smjernica donesene tri mjere o postupovnim pravima u kaznenom postupku, i to direktive 2010/64/EU ⁽³⁾, 2012/13/EU ⁽⁴⁾ i 2013/48/EU ⁽⁵⁾ Europskog parlamenta i Vijeća.
- (9) Svrha je ove Direktive jačanje prava na pošteno suđenje u kaznenom postupku utvrđivanjem zajedničkih minimalnih pravila o određenim vidovima pretpostavke nedužnosti i pravu sudjelovati na raspravi.
- (10) Utvrđivanjem zajedničkih minimalnih pravila o zaštiti postupovnih prava osumnjičenika ili optuženika, ova Direktiva nastoji ojačati međusobno povjerenje država članica u njihove sustave kaznenog pravosuđa te time olakšati uzajamno priznavanje odluka u kaznenim stvarima. Takvim zajedničkim minimalnim pravilima mogle bi se ukloniti i prepreke slobodnom kretanju građana na području država članica.
- (11) Ova bi se Direktiva trebala primjenjivati samo na kaznene postupke, kako ih tumači Sud Europske unije (Sud), ne dovodeći u pitanje sudsku praksu Europskog suda za ljudska prava. Ova se Direktiva ne bi trebala primjenjivati na građanske postupke ili na upravne postupke, među ostalim ako potonji mogu dovesti do sankcija, kao što su postupci u vezi s tržišnim natjecanjem, trgovinom, financijskim uslugama, prometom, porezima ili prirezima, i istrage upravnih tijela u vezi s takvim postupcima.
- (12) Ova bi se Direktiva trebala primjenjivati na fizičke osobe koje su osumnjičene ili optužene u kaznenom postupku. Trebala bi se primjenjivati od trenutka kada je osoba osumnjičena ili optužena za počinjenje kaznenog djela ili navodnog kaznenog djela te stoga čak i prije nego što su nadležna tijela države članice obavijestila osobu, službenim dopisom ili na neki drugi način, da je osumnjičenik ili optuženik. Ova bi se Direktiva trebala primjenjivati u svim fazama kaznenog postupka sve dok odluka o konačnom utvrđivanju je li osumnjičenik ili optuženik počinio kazneno djelo ne postane konačna. Pravni postupci i pravna sredstva koji su dostupni samo kad je ta odluka postala konačna, uključujući postupke pred Europskim sudom za ljudska prava, ne bi trebali biti obuhvaćeni ovom Direktivom.

⁽¹⁾ SL C 295, 4.12.2009., str. 1.

⁽²⁾ SL C 115, 4.5.2010., str. 1.

⁽³⁾ Direktiva 2010/64/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 20. listopada 2010. o pravu na tumačenje i prevođenje u kaznenim postupcima (SL L 280, 26.10.2010., str. 1.).

⁽⁴⁾ Direktiva 2012/13/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 22. svibnja 2012. o pravu na informiranje u kaznenom postupku (SL L 142, 1.6.2012., str. 1.).

⁽⁵⁾ Direktiva 2013/48/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 22. listopada 2013. o pravu na pristup odvjetniku u kaznenom postupku i u postupku na temelju europskog uhidbenog naloga te o pravu na obavješćivanje treće strane u slučaju oduzimanja slobode i na komunikaciju s trećim osobama i konzularnim tijelima (SL L 294, 6.11.2013., str. 1.).

- (13) Ovom se Direktivom priznaju različite potrebe i razine zaštite određenih vidova pretpostavke nedužnosti u odnosu na fizičke i pravne osobe. Što se tiče fizičkih osoba, takva se zaštita odražava u dobro utvrđenoj sudskoj praksi Europskog suda za ljudska prava. Međutim, Sud je priznao da se prava koja proizlaze iz pretpostavke nedužnosti ne primjenjuju na pravne osobe na isti način kao i na fizičke osobe.
- (14) U trenutačnoj fazi razvoja nacionalnih prava i sudske prakse na nacionalnoj razini i na razini Unije, prerano je na razini Unije donositi propise o pravu na pretpostavku nedužnosti u odnosu na pravne osobe. Ova se Direktiva stoga ne bi trebala primjenjivati na pravne osobe. Time se ne bi trebalo dovoditi u pitanje primjenu pretpostavke nedužnosti na pravne osobe, kako je osobito utvrđeno u EKLJP-u te kako to tumače Europski sud za ljudska prava i Sud.
- (15) Pretpostavku nedužnosti pravnih osoba trebalo bi osigurati postojećim zakonodavnim jamstvima i sudskom praksom, čiji razvoj treba odrediti postoji li potreba za djelovanjem Unije.
- (16) Pretpostavka nedužnosti bila bi prekršena u slučaju da se u izjavama za javnost tijela javne vlasti ili u sudskim odlukama, osim onih o krivnji, za osumnjičenika ili optuženika navodi da je kriv, dok god toj osobi nije dokazana krivnja u skladu sa zakonom. U tim se izjavama ili sudskim odlukama ne bi trebalo odražavati mišljenje da je osoba kriva. Time se ne bi trebale dovoditi u pitanje radnje kaznenog progona kojima je cilj dokazati krivnju osumnjičenika ili optuženika, kao što je optužnica, ni sudske odluke slijedom kojih na snagu stupa uvjetna kazna, pod uvjetom da su poštovana prava na obranu. Time se također ne bi trebalo dovesti u pitanje privremene odluke postupovne prirode koje donose sudska ili druga nadležna tijela i koje se temelje na sumnji ili elementima inkriminirajućih dokaza kao što su odluke o istražnom pritvoru, pod uvjetom da se u njima ne upućuje na osumnjičenike ili optuženike kao na krive. Prije donošenja privremene odluke postupovne prirode nadležno tijelo prvo bi moralo provjeriti postoje li dostatni elementi inkriminirajućih dokaza protiv osumnjičenika ili optuženika kojima bi se opravdala dotična odluka koja bi mogla upućivati na te elemente.
- (17) Pojam „izjave za javnost tijela javne vlasti” trebao bi značiti sve izjave koje se odnose na kazneno djelo i koje dolaze od tijela uključenog u kazneni postupak u vezi s tim kaznenim djelom, kao što su pravosudna, policijska tijela ili druga tijela kaznenog progona, ili od nekog drugog tijela javne vlasti, kao što su ministri ili drugi javni službenici, podrazumijevajući da se njima ne dovodi u pitanje nacionalno pravo o imunitetu.
- (18) Obveza da se za osumnjičenike ili optuženike ne navodi da su krivi ne bi trebala spriječiti tijela javne vlasti da u javnosti šire informacije o kaznenom postupku kada je to nužno iz razloga povezanih s kaznenom istragom, primjerice kada se objavi video materijal i od javnosti zatraži pomoć u identificiranju navodnog počinitelja kaznenog djela, ili zbog javnog interesa, primjerice kada se iz sigurnosnih razloga stanovnicima područja pogođenog navodnim kaznenim djelom protiv okoliša pruže informacije ili kada tužiteljstvo ili drugo nadležno tijelo pruži objektivne informacije o okolnostima kaznenog postupka kako bi se spriječilo ometanje javnog reda. Djelovanje na temelju tih razloga trebalo bi biti ograničeno na situacije u kojima bi ono, uzimajući u obzir sve interese, bilo razumno i razmjerno. U svakom slučaju, način na koji se informacije šire i kontekst u kojem se one šire ne bi trebali stvoriti dojam da je osoba kriva prije nego što joj je krivnja dokazana u skladu sa zakonom.
- (19) Države članice trebale bi poduzeti odgovarajuće mjere kako bi se osiguralo da kada pružaju informacije medijima tijela javne vlasti ne navode za osumnjičenike ili optuženike da su krivi dok god im se krivnja ne dokaže u skladu sa zakonom. U tu bi svrhu države članice trebale obavijestiti tijela javne vlasti o važnosti uzimanja u obzir pretpostavke nedužnosti pri pružanju ili objavljivanju informacija medijima. Time se ne bi trebalo dovoditi u pitanje nacionalno pravo o zaštiti slobode tiska i drugih medija.
- (20) Nadležna tijela trebala bi se uzdržavati od predstavljanja osumnjičenika ili optuženika kao krivih na sudu ili u javnosti korištenjem mjera tjelesnog ograničavanja slobode kao što su lisice, stakleni kavezi, kavezi i okovi, osim ako je korištenje tih mjera potrebno zbog posebnosti slučaja bilo u pogledu sigurnosti, uključujući sprečavanje osumnjičenika ili optuženika da naškodi sami sebi ili drugima ili da nanese štetu nekoj imovini, bilo u pogledu sprečavanja bijega osumnjičenika ili optuženika ili njihova stupanja u kontakt s trećim osobama kao što su svjedoci ili žrtve. Pod mogućnošću primjene mjera tjelesnog ograničavanja slobode ne podrazumijeva se da nadležna tijela trebaju donijeti službenu odluku o tim mjerama.

- (21) Kada je to provedivo, nadležna bi se tijela također trebala uzdržati od predstavljanja osumnjičenika ili optuženika na sudu i u javnosti u zatvorskoj odjeći kako bi se izbjegao dojam da su te osobe krive.
- (22) Teret dokaza u postupku utvrđivanja krivnje osumnjičenika i optuženika je na tužiteljstvu, a svaka sumnja trebala bi ići u korist osumnjičenika ili optuženika. Do kršenja pretpostavke nedužnosti došlo bi u slučaju da se teret dokaza prebaci s tužiteljstva na obranu, ne dovodeći u pitanje ovlasti suda u pogledu utvrđivanja činjenica po službenoj dužnosti, neovisnost pravosuđa pri utvrđivanju krivnje osumnjičenika ili optuženika, i upotrebu činjeničnih ili zakonskih pretpostavki o kaznenoj odgovornosti osumnjičenika ili optuženika. Takve bi se pretpostavke trebale svoditi na razumne granice, uzimajući u obzir važnost svega što se dovodi u pitanje i poštovanje prava na obranu, a načini kojima se to postiže trebali bi biti u razumnoj mjeri razmjerni opravdanom cilju koji se želi postići. Takve pretpostavke trebale bi se moći pobiti, a u svakom slučaju trebalo bi ih se primijeniti samo ako se poštuju prava na obranu.
- (23) U različitim državama članicama su za traženje inkriminirajućih i oslobađajućih dokaza uz tužitelja zaduženi i suci i nadležni sudovi. Države članice koje nemaju akuzatorni sustav trebale bi moći zadržati svoj sadašnji sustav pod uvjetom da je on u skladu s ovom Direktivom i s drugim relevantnim odredbama prava Unije i međunarodnog prava.
- (24) Pravo braniti se šutnjom važan je vid pretpostavke nedužnosti te bi trebao služiti kao zaštita od samoizlaganja kaznenom progonu.
- (25) Pravo osobe da samu sebe ne izloži kaznenom progonu također je važan vid pretpostavke nedužnosti. Osumnjičenike ili optuženike ne bi trebalo prisiljavati da, kada se od njih traži da daju izjavu ili odgovore na pitanja, dostave dokaze ili dokumente ili da dostave informacije na temelju kojih bi same sebe izložile kaznenom progonu.
- (26) Pravo osobe braniti se šutnjom i pravo da samu sebe ne izloži kaznenom progonu trebalo bi se primjenjivati na pitanja koja se odnose na kazneno djelo za čije je počinjenje netko osumnjičen ili optužen, a ne, primjerice, na pitanja koja se odnose na utvrđivanje identiteta osumnjičenika ili optuženika.
- (27) Pod pravom braniti se šutnjom i pravom osobe da samu sebe ne izloži kaznenom progonu podrazumijeva se da nadležna tijela ne bi trebala prisiljavati osumnjičenike ili optuženike na izlaganje informacija ako to one ne žele. Kako bi se utvrdilo je li došlo do kršenja prava braniti se šutnjom i pravo osobe da samu sebe ne izloži kaznenom progonu, trebalo bi u obzir uzeti tumačenje prava na pošteno suđenje prema EKLJP-u, od strane Europskog suda za ljudska prava.
- (28) Ostvarivanje prava osobe braniti se šutnjom ili prava osobe da samu sebe ne izloži kaznenom progonu ne bi trebalo koristiti protiv osumnjičenika ili optuženika i to se samo po sebi ne bi trebalo smatrati dokazom da je dotična osoba počinila predmetno kazneno djelo. Time se ne bi trebala dovoditi u pitanje nacionalna pravila o ocjeni dokaza koju obavljaju sudovi ili suci, pod uvjetom da se poštuju prava na obranu.
- (29) Ostvarivanjem prava osobe da samu sebe ne izloži kaznenom progonu ne bi se trebalo nadležna tijela spriječiti u prikupljanju dokaza koji se zakonski mogu dobiti od osumnjičenika ili optuženika uporabom zakonitih mjera prisile i koji postoje neovisno o volji osumnjičenika ili optuženika, kao što su materijal stečen na temelju naloga za pretres, materijal u odnosu na koji postoji pravna obveza zadržavanja i dostavljanja na zahtjev, uzorci daha, krvi i urina te tkivo u svrhe analize DNA.
- (30) Pravo braniti se šutnjom i pravo osobe da samu sebe ne izloži kaznenom progonu ne bi trebalo spriječiti države članice u donošenju odluke da se kod lakših kažnjivih djela, kao što su manja prometna kažnjiva djela, vođenje postupka ili nekih njegovih faza odvija pisanim putem ili bez ispitivanja osumnjičene ili optužene osobe od strane nadležnih tijela u vezi s predmetnim kaznenim djelom, pod uvjetom da je to u skladu s pravom na pošteno suđenje.
- (31) Države članice trebale bi osigurati da se osumnjičenicima ili optuženicima u slučajevima u kojima im se pružaju informacije o pravima u skladu s člankom 3. Direktive 2012/13/EU također pruže informacije o pravu da same sebe ne izlože kaznenom progonu, kako se ono primjenjuje u okviru nacionalnog prava i u skladu s ovom Direktivom.

- (32) Države članice trebale bi osigurati da se osumnjičenicima ili optuženicima u slučajevima u kojima im se daje obavijest o pravima u skladu s člankom 4. Direktive 2012/13/EU također u toj obavijesti pruže informacije o pravu da same sebe ne izlože kaznenom progonu, kako se ono primjenjuje u okviru nacionalnog prava i u skladu s ovom Direktivom.
- (33) Pravo na pošteno suđenje jedno je od temeljnih načela demokratskog društva. Pravo osumnjičenika i optuženika da sudjeluje na raspravi temelji se na tom pravu te bi trebalo biti osigurano diljem Unije.
- (34) Ako iz razloga koji su izvan njihove kontrole osumnjičenici ili optuženici nisu u mogućnosti sudjelovati na raspravi, trebali bi imati mogućnost zatražiti novi datum rasprave u vremenskom razdoblju propisanom nacionalnim pravom.
- (35) Pravo osumnjičenika i optuženika da sudjeluju na raspravi nije apsolutno. U određenim bi se okolnostima osumnjičenik i optuženik trebali moći, izrijeком ili prešutno, ali jasno, odreći tog prava.
- (36) U određenim okolnostima trebalo bi biti moguće donijeti odluku o krivnji ili nedužnosti osumnjičenika ili optuženika čak i ako dotična osoba ne sudjeluje na raspravi. To može biti slučaj ako se osumnjičenika ili optuženika pravovremeno obavijesti o raspravi i o posljedicama nedolaska, no ta se osoba svejedno ne pojavi. Obavješćivanje osumnjičenika ili optuženika o raspravi trebalo bi podrazumijevati da mu je osobno uručen sudski poziv ili da je na neki drugi način primio službene informacije o dogovorenom mjestu i vremenu rasprave na način koji mu je omogućio da bude upoznat s održavanjem rasprave. Obavješćivanje osumnjičenika ili optuženika o posljedicama nedolaska bi se posebno trebalo tumačiti kao obavješćivanje te osobe da se odluka može donijeti ako se ona i ne pojavi na raspravi.
- (37) Također bi trebalo moći održati suđenje koje može završiti odlukom o krivnji ili nedužnosti, u odsutnosti osumnjičenika ili optuženika, ako je ta osoba obaviještena o suđenju i ako je dala punomoć branitelju, kojeg je sama imenovala ili ga je imenovala država, da je zastupa na suđenju, a i koja je osumnjičenika ili optuženika zastupala.
- (38) Prilikom razmatranja je li način na koji se dostavljaju podaci dovoljan da se osigura da je osoba poznata s održavanjem rasprave, posebna pozornost trebala bi se, ako je potrebno, posvetiti dužnoj pažnji koju su tijela javne vlasti uložila da obavijeste dotičnu osobu i dužnoj pažnji dotične osobe da primi informacije koje su joj upućene.
- (39) Kada države članice pružaju mogućnost održavanja rasprava u odsutnosti osumnjičenika ili optuženika, ali uvjeti za donošenje odluke u odsutnosti pojedinog osumnjičenika ili optuženika nisu ispunjeni jer osumnjičenik ili optuženik nije lociran unatoč uložnim razumnim naporima, primjerice zato što je u bijegu, donošenje odluke u odsutnosti osumnjičenika ili optuženika ipak bi trebalo biti moguće, kao i izvršenje te odluke. U tom bi slučaju države članice trebale osigurati da u trenutku kada se osumnjičenici ili optuženici obavješćuju o toj odluci, posebno prilikom uhićenja, također budu informirani o mogućnosti osporavanja odluke i pravu na obnovu postupka ili na drugo pravno sredstvo. Te informacije trebalo bi dostaviti u pisanom obliku. Te se informacije mogu dostaviti i usmeno, pod uvjetom da se činjenica o njihovu dostavljanju primi na znanje u skladu s postupkom bilježenja podataka predviđenim nacionalnim pravom.
- (40) Nadležnim tijelima u državi članici također bi trebalo omogućiti da osumnjičenika ili optuženika privremeno udalje s rasprave kada je to u interesu osiguravanja ispravnog vođenja kaznenog postupka. To bi primjerice mogao biti slučaj ako osumnjičenik ili optuženik ometa raspravu te ga se na nalog suca mora izvesti iz sudnice, ili ako se čini da prisutnost osumnjičenika ili optuženika sprečava pravilno saslušanje svjedoka.
- (41) Pravo sudjelovati na raspravi može se ostvariti samo ako se održi jedno saslušanje ili više njih. To znači da se pravo sudjelovanja na raspravi ne može primijeniti ako nacionalna postupovna pravila ne predviđaju saslušanja. Takva nacionalna pravila trebala bi biti u skladu s Poveljom i EKLJP-om, kako ih tumače Sud i Europski sud za ljudska prava, posebno u pogledu prava na pošteno suđenje. To je primjerice slučaj ako se postupak vodi u pojednostavljenom obliku nakon pisanog postupka, u cijelosti ili djelomično, ili kod postupka kod kojega nije predviđeno saslušanje.

- (42) Države članice trebale bi osigurati da se pri provedbi ove Direktive, a posebno u pogledu prava osobe da sudjeluje na raspravi i prava na obnovu postupka, u obzir uzmu posebne potrebe ranjivih osoba. U skladu s Preporukom Komisije od 27. studenoga 2013. o postupovnim jamstvima za ranjive osobe osumnjičene ili optužene u kaznenom postupku ⁽¹⁾, ranjivi osumnjičeni ili optuženici trebalo bi smatrati da znači svi osumnjičeni ili optuženici koji nisu sposobni razumjeti kazneni postupak ili u njemu učinkovito sudjelovati zbog svoje dobi, psihičkog ili fizičkog stanja ili bilo kakva oblika invaliditeta.
- (43) Djeca su ranjiva i trebalo bi im dati poseban stupanj zaštite. Stoga bi se u kontekstu nekih prava predviđenih ovom Direktivom trebala utvrditi posebna postupovna jamstva.
- (44) Načelom učinkovitosti zakonodavstva EU-a zahtijeva se od država članica da uspostave prikladna i učinkovita pravna sredstva u slučaju povrede prava koja pojedinci imaju u skladu sa zakonodavstvom Unije. Učinkovito pravno sredstvo dostupno u slučaju povrede bilo kojeg od prava iz ove Direktive trebalo bi imati, u što većoj mogućoj mjeri, učinak stavljanja osumnjičenika ili optuženika u isti položaj u kojem bi se našli da nije došlo do povrede, s ciljem zaštite prava na pošteno suđenje i prava na obranu.
- (45) Pri ocjenjivanju izjava osumnjičenika ili optuženika ili dokaza dobivenih kršenjem njihova prava da se brane šutnjom ili njihova prava da sami sebe ne izlože kaznenom progonu, sudovi i suci trebali bi poštovati prava na obranu i pravičnost postupka. U tom bi kontekstu u obzir trebalo uzeti sudsku praksu Europskog suda za ljudska prava prema kojoj bi se u slučaju podnošenja izjava dobivenih mučenjem ili drugom metodom zlostavljanja kojom se krši članak 3. EKLJP-a, a koje služe kao dokaz za utvrđivanje relevantnih činjenica u kaznenom postupku, cijeli postupak proglasio nepoštenim. Prema Konvenciji UN-a protiv torture i drugih načina okrutnog, nečovječnog ili ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja na bilo koju izjavu za koju se utvrdi da je dobivena mučenjem ne bi se trebalo pozivati kao na dokaz u postupku, osim u onom protiv osobe optužene za mučenje kao dokaz da je ta izjava dana.
- (46) Radi praćenja i ocjenjivanja učinkovitosti ove Direktive, države članice Komisiji bi trebale slati raspoložive podatke povezane s provedbom prava utvrđenih u ovoj Direktivi. Takvi bi podaci mogli uključivati podatke koje su zabilježila pravosuđna tijela i tijela kaznenog progona u vezi s pravnim sredstvima primijenjenima u slučaju povrede bilo kojeg od vidova pretpostavke nedužnosti obuhvaćene ovom Direktivom ili prava sudjelovati na raspravi.
- (47) Ovom se Direktivom podržavaju temeljna prava i načela koja su priznata Poveljom i EKLJP-om, uključujući zabranu mučenja i nečovječnog ili ponižavajućeg postupanja, pravo na slobodu i sigurnost, poštovanje privatnog i obiteljskog života, pravo na integritet osobe, prava djeteta, integraciju osoba s invaliditetom, pravo na učinkovito pravno sredstvo i pravo na pošteno suđenje, pretpostavku nedužnosti i pravo na obranu. U obzir bi prije svega trebalo uzeti članak 6. Ugovora o Europskoj uniji (UEU) u skladu s kojim Unija priznaje prava, slobode i načela određena Poveljom te u skladu s kojim temeljna prava, kako su zajamčena ECHR-om i kako proizlaze iz ustavnih tradicija zajedničkih državama članicama, čine opća načela prava Unije.
- (48) S obzirom na to da se ovom Direktivom utvrđuju minimalna pravila, države članice trebale bi moći proširiti prava utvrđena ovom Direktivom kako bi osigurale višu razinu zaštite. Razina zaštite koju pružaju države članice nikad ne bi smjela pasti ispod razine standarda predviđenih Poveljom i EKLJP-om, kako ih tumače Sud i Europski sud za ljudska prava.
- (49) S obzirom na to da ciljeve ove Direktive, odnosno, utvrđivanje zajedničkih minimalnih pravila za određene vidove prava na pretpostavku nedužnosti i za pravo sudjelovati na raspravi u kaznenom postupku, ne mogu dostatno ostvariti države članice, nego se zbog opsega mjera oni na bolji način mogu ostvariti na razini Unije, Unija može donijeti mjere u skladu s načelom supsidijarnosti utvrđenim u članku 5. UEU-a. U skladu s načelom proporcionalnosti utvrđenim u tom članku, ova Direktiva ne prelazi ono što je potrebno za ostvarivanje tih ciljeva.

⁽¹⁾ SL C 378, 24.12.2013., str. 8.

- (50) U skladu s člancima 1. i 2. Protokola br. 21 o stajalištu Ujedinjene Kraljevine i Irske s obzirom na područje slobode, sigurnosti i pravde, priloženog UEU-u i UFEU-u, i ne dovodeći u pitanje članak 4. navedenog protokola, te države članice ne sudjeluju u donošenju ove Direktive te ona za njih nije obvezujuća niti se na njih primjenjuje.
- (51) U skladu s člancima 1. i 2. Protokola br. 22 o stajalištu Danske, priloženog UEU-u i UFEU-u, Danska ne sudjeluje u donošenju ove Direktive te ona za nju nije obvezujuća niti se na nju primjenjuje,

DONIJELI SU OVU DIREKTIVU:

POGLAVLJE 1.

PREDMET I PODRUČJE PRIMJENE

Članak 1.

Predmet

Ovom se Direktivom utvrđuju zajednička minimalna pravila koja se odnose na:

- (a) određene vidove pretpostavke nedužnosti u kaznenim postupcima;
- (b) pravo sudjelovati na raspravi u kaznenom postupku.

Članak 2.

Područje primjene

Ova se Direktiva primjenjuje na fizičke osobe koje su osumnjičeni ili optuženici u kaznenom postupku. Primjenjuje se u svim fazama kaznenog postupka, od trenutka kada je osoba osumnjičena ili optužena za počinjenje kaznenog djela ili navodnog kaznenog djela pa sve do trenutka kada odluke o konačnom utvrđivanju je li ta osoba počinila predmetno kazneno djelo postane konačna.

POGLAVLJE 2.

PRETPOSTAVKA NEDUŽNOSTI

Članak 3.

Pretpostavka nedužnosti

Države članice osiguravaju da se osumnjičeni ili optuženici smatraju nedužnima dok im se ne dokaže krivnja u skladu sa zakonom.

Članak 4.

Javna upućivanja na krivnju

1. Države članice poduzimaju odgovarajuće mjere kako bi se osiguralo da se, dok god se osumnjičeniku ili optuženiku ne dokaže krivnja u skladu sa zakonom, u izjavama za javnost tijela javne vlasti i sudskim odlukama, osim onih o krivnji, za tu osobu ne navodi da je kriva. Time se ne dovode u pitanje radnje kaznenog progona kojima je cilj dokazati krivnju osumnjičenika ili optuženika ni privremene odluke postupovne prirode koje donose sudska ili druga nadležna tijela i koje se temelje na sumnji ili inkriminirajućim dokazima.

2. Države članice u skladu s ovom Direktivom te osobito s člankom 10. osiguravaju da su, u slučaju kršenja obveze određene u stavku 1. ovog članka da se za osumnjičenike ili optuženike ne navodi da su krivi, na raspolaganju odgovarajuće mjere.

3. Obveza utvrđena u stavku 1. da se za osumnjičenike ili optuženike ne navodi da su krivi ne sprečava tijela javne vlasti da u javnosti šire informacije o kaznenom postupku ako je to izričito potrebno iz razloga povezanih s kaznenom istragom ili s javnim interesom.

Članak 5.

Predstavljanje osumnjičenika ili osuđenika

1. Države članice poduzimaju odgovarajuće mjere kako bi se osiguralo da se osumnjičenici ili optuženici na sudu i u javnosti upotrebom mjera tjelesnog ograničavanja slobode ne predstavljaju kao krivi.

2. Stavkom 1. države članice ne sprečava se da primjenjuju mjere tjelesnog ograničavanja slobode, potrebne zbog posebnosti određenog slučaja, a koje se odnose na sigurnost ili sprečavanje bijega osumnjičenika ili optuženika ili na njihov kontakt s trećim osobama.

Članak 6.

Teret dokaza

1. Države članice osiguravaju da je teret dokaza u postupku utvrđivanja krivnje osumnjičenika ili optuženika na tužitelju. Time se ne dovodi u pitanje obveza suca ili nadležnog suda da traži inkriminirajuće i oslobađajuće dokaze te pravo obrane da podnese dokaze u skladu s mjerodavnim nacionalnim pravom.

2. Države članice osiguravaju da svaka sumnja u krivnju ide u korist osumnjičenika ili optuženika, čak i kada sud ocjenjuje mogućnost puštanja dotične osobe na slobodu.

Članak 7.

Pravo braniti se šutnjom i pravo osobe da samu sebe ne izloži kaznenom progonu

1. Države članice osiguravaju da osumnjičenici i optuženici imaju pravo braniti se šutnjom u vezi s kaznenim djelom za čije su počinjenje osumnjičeni ili optuženi.

2. Države članice osiguravaju da osumnjičenici i optuženici imaju pravo same sebe ne izložiti kaznenom progonu.

3. Ostvarivanje prava osobe da samu sebe ne izloži kaznenom progonu ne sprečava prikupljanje dokaza koji se zakonski mogu dobiti od osumnjičenika ili optuženika uporabom zakonitih mjera prisile i koji postoji neovisno o volji osumnjičenika ili optuženika.

4. Države članice svojim pravosudnim tijelima mogu dopustiti da pri donošenju presude koju će izreći u obzir uzmu suradnju osumnjičenika i optuženika.

5. Ostvarivanje prava osumnjičenika i optuženika da se brane šutnjom i da sami sebe ne izlože kaznenom progonu ne smije se upotrijebiti protiv njih te se ne smije smatrati dokazom da su počinili predmetno kazneno djelo.

6. Ovim se člankom države članice ne sprečava u donošenju odluke da se kod lakših kažnjivih djela vođenje postupka ili nekih njegovih faza odvija pisanim putem ili bez ispitivanja osumnjičenika ili optuženika od strane nadležnih tijela u vezi s predmetnim kaznenim djelom, pod uvjetom da je to u skladu s pravom na pošteno suđenje.

POGLAVLJE 3.

PRAVO SUDJELOVATI NA RASPRAVI

Članak 8.

Pravo sudjelovati na raspravi

1. Države članice osiguravaju da osumnjičenici i optuženici imaju pravo sudjelovati na raspravi u kaznenom postupku koji se vodi protiv njih.
2. Države članice mogu predvidjeti da se rasprava koja može završiti donošenjem odluke o krivnji ili nedužnosti osumnjičenika ili optuženika može voditi u njegovoj odsutnosti pod uvjetom da:
 - (a) osumnjičenik ili optuženik pravovremeno je obaviješten o raspravi i o posljedicama neopravdanog nedolaska; ili
 - (b) osumnjičenika ili optuženika koji je obaviješten o raspravi zastupa opunomoćeni branitelj kojeg je osumnjičenik ili optuženik sam imenovao ili ga je imenovala država.
3. Odluka koja je donesena u skladu sa stavkom 2. može se izvršiti protiv dotičnog osumnjičenika ili optuženika.
4. Kada države članice predvide mogućnost održavanja suđenja u odsutnosti osumnjičenika ili optuženika, ali nije moguće ispuniti uvjete iz stavka 2. ovog članka jer se osumnjičenik ili optuženik ne može locirati unatoč ulaganju razumnih napora, države članice mogu predvidjeti mogućnost donošenja i izvršenja odluke. U tom slučaju države članice osiguravaju da u trenutku kada se osumnjičenici ili optuženici obavješćuju o toj odluci, posebno prilikom uhićenja, također budu informirane o mogućnosti osporavanja odluke i pravu na obnovu postupka ili na drugo pravno sredstvo u skladu s člankom 9.
5. Ovim se člankom ne dovode u pitanje nacionalna pravila kojima se predviđa da sudac ili nadležni sud osumnjičenika ili optuženika može privremeno udaljiti s rasprave kada je to u interesu osiguravanja ispravnog vođenja kaznenog postupka, pod uvjetom da se poštuju prava na obranu.
6. Ovaj članak ne dovodi u pitanje nacionalna pravila kojima se predviđa da se postupak ili neke njegove faze provode u pisanom obliku, pod uvjetom da je to u skladu s pravom na pošteno suđenje.

Članak 9.

Pravo na obnovu postupka

Države članice osiguravaju da osumnjičenici ili optuženici koji nisu sudjelovali na raspravi u kaznenom postupku koji se vodio protiv njih i u slučaju da nisu bili ispunjeni uvjeti iz članka 8. stavka 2. imaju pravo na obnovu postupka ili drugo pravno sredstvo kojim se omogućuje novo utvrđivanje merituma predmeta, uključujući ispitivanje novih dokaza, što bi moglo dovesti do ukidanja izvorne odluke. U tom pogledu države članice jamče da dotični osumnjičenici i optuženici imaju pravo biti nazočni i sudjelovati na raspravi u skladu s postupcima predviđenima nacionalnim pravom te ostvariti svoja prava na obranu.

POGLAVLJE 4.

OPĆE I ZAVRŠNE ODREDBE

Članak 10.

Pravna sredstva

1. Države članice osiguravaju da osumnjičeni i optuženici, ako su njihova prava iz ove Direktive prekršena, imaju na raspolaganju učinkovito pravno sredstvo.
2. Ne dovodeći u pitanje nacionalna pravila i sustave o prihvatljivosti dokaza, države članice tijekom kaznenog postupka osiguravaju da se, pri procjeni izjava koje su dali osumnjičeni ili optuženici ili dokaza prikupljenih uslijed kršenja prava da se brane šutnjom ili prava da sami sebe ne izlože kaznenom progonu, poštuju prava obrane i pravičnost postupka.

Članak 11.

Prikupljanje podataka

Do 1. travnja 2020. i svake tri godine nakon toga države članice Komisiji dostavljaju raspoložive podatke iz kojih je vidljivo kako se provode prava utvrđena u ovoj Direktivi.

Članak 12.

Izvješće

Do 1. travnja 2021. Komisija Europskom parlamentu i Vijeću dostavlja izvješće o provedbi ove Direktive.

Članak 13.

Klauzula o ograničavanju ili odstupanju

Ništa u ovoj Direktivi ne može se tumačiti kao ograničavanje ili odstupanje od bilo kojih prava ili postupovnih jamstava predviđenih Poveljom, EKLJP-om ili drugim odgovarajućim odredbama međunarodnog prava ili pravom bilo koje države članice kojim je predviđena viša razina zaštite.

Članak 14.

Prenošenje

1. Države članice stavljaju na snagu zakone i druge propise koji su potrebni radi usklađivanja s ovom Direktivom do 1. travnja 2018. One o tome odmah obavješćuju Komisiju.

Kada države članice donose te mjere, one sadržavaju upućivanje na ovu Direktivu ili se na nju upućuje prilikom njihove službene objave. Načine tog upućivanja određuju države članice.

2. Države članice Komisiji dostavljaju tekst glavnih mjera nacionalnog prava koje donesu u području na koje se odnosi ova Direktiva.

Članak 15.

Stupanje na snagu

Ova Direktiva stupa na snagu dvadesetog dana od dana objave u *Službenom listu Europske unije*.

Članak 16.

Adresati

Ova je Direktiva upućena državama članicama u skladu s Ugovorima.

Sastavljeno u Strasbourgu 9. ožujka 2016.

Za Europski parlament
Predsjednik
M. SCHULZ

Za Vijeće
Predsjednica
J.A. HENNIS-PLASSCHAERT
